

S. Bernerii pueri.
 S. Widonis pueri.
 S. Amblardi pueri.
 S. Gosleni Suessionis episcopi.
 S. Gaufredi Carnotensis episcopi.
 S. Hugonis Turonensis archiepiscopi.

A S. Samsonis Remorum archiepiscopi.
 S. Milonis Morinorum episcopi.
 S. Guarini Ambianensis episcopi.
 S. Odonis Belvacensis episcopi.
 S. Rotberti abbatis Corbeiaë (118).

(118) Ce testament et quelques autres semblables semblent prouver que les canons qui ôtent aux abbés réguliers le pouvoir de tester, n'ont pas toujours été également observés dans tous les temps, et que la discipline a varié à cet égard. On peut dire cependant que ces sortes de testaments ne doivent être regardés que comme une confirmation de la première disposition que les abbés avaient faite de leurs biens, lorsqu'ils en étaient encore les maîtres. De plus, si l'on y prend garde, on remarquera dans la plupart de ces testaments que les

abbés qui les ont faits, n'en ont usé ainsi que pour demander des prières à leurs religieux, ou pour faire distribuer quelques aumônes à des églises de leur dépendance, ou enfin pour affermir certaines pratiques qu'ils avaient établies pendant leur vie : à quoi ils ne doutaient pas que leurs disciples ne se rendissent, en voyant la dernière volonté de leur abbé exprimée dans un acte authentique, souvent approuvé par des évêques et par d'autres personnes de la première distinction.

SUGERII ABBATIS

CONSTITUTIONES.

(DUCHESNE *Rerum Franc. scriptores*, IV, 546.)

I.

De commemoratione beatæ Mariæ apud S. Dionysium singulis septimanis, Sabbato scilicet et v feria, et de refectione fratrum eisdem diebus.

In nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, amen, ego SUGERIUS Dei gratia ecclesiæ beatorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii, humilis minister.

Quia larga Dei omnipotentis propitiatione, contra spem meriti morum et generis, parvitatem nostram etiam absentem, et in curia Romana negotiantem, ad sanctæ hujus Ecclesiæ administrationem accessisse, divinamque potentiam me de manibus inimicorum quærentium animam meam, in hac eadem sancta ecclesia laudabiliter ac mirabiliter liberatum eripuisse veraciter constat, decet, et omnino expedit pusillitati nostræ, toto mentis affectu eam commendare et exaltare, fratresque nostro Domino Deo famulantes honorare et fovere, ut et divini cultus exhibitione in præsentiarum divino aspectui placere valeamus, et in futuro aliquam divinæ retributionis portiunculam in æternæ felicitatis gremio obtineamus. Unde ad honorem Dei omnipotentis, et beatæ Dei Genitricis semperque virginis Mariæ, in capitulo nostro generaliter residentes, ipsius sanctæ Dei Genitricis memoriam continuare, attollere, decorare constituimus, eo videlicet tenore, ut deinceps æternaliter secundum quod in catalogo hujus institutionis intitulatum est, omni die Sabbati solemniter celebretur, quemadmodum in octavis Pentecostes tribus extremis diebus, præter quod septem psal-

B Genitricem, angelorum et hominum reginam, sæculi præsentis devocatione, et miseræ vitæ hujus brevitæ servire non sufficimus, fratres nostros qua possimus prece et gratia ad ejusdem sanctissimum et Deo dignissimum cultum incitamus, posterisque nostris tam prece quam privilegii astipulatione, ipsum sanctissimum et jucundum Deo famulatum in perpetuum continuamus. Gloriosissimi præterea et dulcissimi patroni nostri sanctissimi Dionysii, sociorumque ejus, quorum mirabili et ineffabili beneficio educati, docti, et adjuti sumus, hujus sanctissimæ Dei Genitricis memoriam eodem ordine et eadem paritate in v feria secundamus. Incessanter enim tam sancto et apostolico domino nostro in vita et post mortem, saltem hoc modo famulari operæ pretium duximus : ut tantorum ejus memores beneficiorum, pronum et propitium suffragatorem in extremo et terribili judicii die apud districtum Judicem attingamus : et quemadmodum ejus præsentibus, ita et futuris comparticipantes beneficiis, saltem aliquam beatitudinis æternæ extremitatem secus pedes domini ac magistri nostri feliciter obtineamus. Et quoniam fratres nostri tanquam charissimi filii mandatis nostris obedientes, tam se quam successores suos huic servitio devoverunt, eisque successoribus suis per omnium successionem temporum omni hebdomada, in ipsis celeberrimis memoriarum sanctarum diebus, sive eas faciant, sive convenienter occasione alicujus præcipuæ solemnitatis Vigiliarum aut Quadragesimæ mutent, quotidianum sex solidorum generali iv solid. ut decem fiant, ad refectionem augmentamus, et augmentatum per Deum omnipotentem, et di-

stricti iudicii terribilem examinationem permanere A indeficienter obtestamur. Ne ergo alicujus occasione avaritiæ aliquando sopiatur, ex iis quæ nostro augmentata sunt labore, videlicet de pedagogico, quod in strata colligitur, x libras et x solidos in feria vii ex redditibus nostris de Vilcassino, et decimis a glorioso rege Francorum Ludovico concessis, et constituimus, et confirmamus. Præterea Dei omnipotentis servitio, fratrumque nostrorum sustentationi bene devoti, transitoriis æterna commercando, in compassione laborum et consolatione eorum quasdam solemnitates honorabilius et solito devotius celebrari dupliciter constituimus: videlicet Theophaniam, Ascensionem Domini, sancti Joannis Baptistæ nativitatem, beatæ Mariæ Magdalænæ demigrationem, ortum beatissimæ semperque virginis Mariæ, pretiosissimorum martyrum Thebæorum solemnitatem. Singulis autem præfatis solemnitatibus cxx solidos ad tantarum exaltationem, fratrumque nostrorum refectionem, quorum lx solidi, de præfato pedagogico, et lx de præpositura Vilcassini persolventur, vehementer confirmamus. Quod si casu quocunque vel occasione aliqua, quod absit! præfati redditus diminuerentur nimis, aut omnino deficerent, ex aliis Ecclesiæ hujus redditibus suppleri, et ab abbate reformari, æque Dei omnipotentis auctoritate præcipimus. Refectionibus quoque eorum vespertinis, quas dicunt cœnas, quoniam a puero et quotidiana officialis earum declamatione aliquibus cognovimus indigere incrementis, decimam de S. Luciano usibus nostris deservientem contulimus, eo videlicet tenore, ut et inde anniversarium nostrum post decessum hujus vitæ in perpetuum faciant, et in eo decem solidos refectioni suæ a meo cœnatore recipiant.

Quapropter a charissimis fratribus filiisque nostris, cum quibus divinam effugere indignationem, et misericordiam assequi sollicitè præoptamus, præter peculiare eorum orationes, dum hac luce præsentis potimur, omni v et vii feria, qua præfata celebrari poterunt memoriæ, ad peccatorum meorum dispositionem, miserrimæque vitæ hujus directionem, in omnibus tam nocturnis quam diurnis horis psalmum unum, *Ad te levavi*; et post miseri corporis hujus dissolutionem, in ipsis sanctarum memoriarum diebus, *De profundis clamavi*, per omnium curricula temporum misericorditer fidissima et irrefragabili promissione mihi meisque successoribus obtinuimus. Hoc uno et speciali continuoque sperantes, sanctæ Dei Matris sanctorumque aliorum suffragio, fratrum nostrorum successiva intercessione, delictorum sordes deponere, et saltem vel in die Resurrectionis Domini misericordiam in aliqua paradisi extremitate impetrare. Gloriosissimi quoque Ludovici regis Francorum, post strenuissimam regni ejus administrationem, anniversarium fieri singulis annis et mandamus, et constituimus: et ut eadem die de præfatis Vilcassini decimis ab eo nobis collatis, xx solidos propriæ refectioni habeant præ-

cipimus. Et ut hæc nostra fratrumque institutio, præsentisque chartæ longævitas nulla præsumptione, nulla temeritate defraudetur aut destruat, in capitulo nostro generaliter residentes, clavo et corona Domini, et sancti Simeonis brachio, Dei omnipotentis omniumque sanctorum auctoritate perpetuum anathema, et gehennæ ignes violatoribus imponimus et imprecamur; conservatoribus vero, et privilegii hujus defensoribus vitam æternam.

Ego Petrus sedis apostolicæ presbyter cardinalis et legatus laudo et confirmo.

Ego Gregorius Sancti Angeli diaconus cardinalis et apostolicæ sedis legatus laudo et confirmo.

II.

De hominibus villæ Beati Dionysii libertati traditis.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, ego SUGERIUS ecclesiæ Beati Dionysii humilis minister.

Quoniam parvitatem nostram ad administrationem ecclesiæ gloriosissimorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii, divinæ placuit dispositioni promovere, debemus et volumus, quantum valemus, ut dignum est, filialis affectu devotionis, ejusdem matris nostræ honori ac libertati in omnibus providere. Unde tam præsentium ætati quam futurorum posteritati palam fieri volumus, quoniam oppidani et mansionarii villæ Beati Dionysii de exactione consuetudinis pessimæ, quæ mortua manus dicitur, et a tempore prædecessoris nostri Yvonis abbatis inolevisse consulta veritate probatur, admodum gravati et afflicti, non jure debito antiquæ consuetudinis, sed ambitiosa introductione novellæ exactionis, nostram adierunt præsentiam, votis et precibus humiliter implorantes, quatenus eos et eorum hæredes a tam pravæ exactionis et oppressionis jugo eriperemus. Quocirca, communicato ex more cum fratribus nostris consilio, eorum petitioni unanimiter assensum præbuimus, quippe dignum esse arbitantes villam Beati Dionysii, quæ inter omnia prædictæ ecclesiæ merito singularis privilegii et principatum obtinet, et præsentia pretiosissimorum martyrum specialius eminet speciali prærogativa, quam sibi jure vindicat, præ cæteris sublimius et propensius honorare. Omnibus igitur in prætaxata villa in terra Beati Dionysii, sive sub viatura ejus manentibus, prædictas exactiones hujus tenore, et stabilitatis firmissimæ monumento in perpetuum relaxavimus, quod ipsi ad introitum monasterii Beati Dionysii renovandum et decorandum ducentas libras nostra dispositione et providentia ad idem opus expendendas nobis contulerunt. Præterea quosdam de Sancto Marcello in hac exactionis absolute et allevatione admisimus. Fulconem filium Elynandi, et Herlewinum cambitorem cum hæredibus suis. Cum autem contigerit præfatos burgenses proles suas nuptiis tradere, post mortem earum, si absque hæredibus obierint, parentes in villa Beati Dionysii manentes mortuam manum habebunt, etiamsi propinquior aliquis fuerit, qui in terra Beati

Dionysii, vel sub viatura ejus mansionem in præfata villa minime habuerit. Si aliquando etiam evenerit, ut filias suas hominibus alieni juris maritent, nullatenus eis mortuam manum concedimus, sed in jus revocari omnino petimus atque præcipimus. Enimvero, sicut justum esse evidenti ratione perpendimus, injustas exactiones ab his quos affligunt et opprimunt, pia consideratione remove, ita indignum esse censuimus, his qui se et sua nobis subtrahendo dominium ecclesie nostræ subterfugere comprobantur, remissionis spontaneæ gratiam, utpote beneficia ingratis, communicare, quam pro salute animæ meæ, et antecessorum et successorum nostrorum, et honore ecclesie nostræ, et conservorum nostrorum, et benivolentiæ affectu placuit præstare. Ne quis vero imposterum simili inductus exemplo, licet non pari voto, de reliquis ecclesie beati Dionysii prædiis idem præsumat ausu temerario agere, ex auctoritate Dei omnipotentis, et beatorum martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii, interdiciamus sub anathematis interpositione. Quod autem benivolentiæ studio et compassionis affectu peregrimus, regii munimento sigilli et consensu una cum bulla nostra ad perpetuum monumentum, subscriptis auctoribus et testibus, ut deinceps illibatum permaneat, confirmari et corroborari fecimus.

Actum in monasterio Beati Dionysii in generali conventu, præsidente domno Sugerio venerabili abbate ejusdem monasterii, tertio administrationis ejus anno, Incarnationis autem Dominicæ 1125, die Dominica, Idus Martii, luna VII, indictione III; epacta XIV, concurrente III, regnante Ludovico glorioso et illustri Francorum rege, XVII administrationis suæ anno, et præsentem condonationem confirmante.

Ego Sugerius abbas subscripsi, et sub anathemate violatores hujus privilegii collocavi. Burgensibus pro anima mea in die obitus mei eleemosynam unam per unamquamque domum se facturos spondentibus.

Testante Gausberto priore, Christiano thesaurario, Viviano cantore, Radulfo filio Antelmi, Gregorio et cæteris sacerdotibus, Philippo diacono.

Testante Guillelmo de Sancto Clodoaldo, Frederico, Herberto, Henrico, subdiaconis; Garnerio, Roberto, Petro, Fortino, acolythis; Gaufrido, Godofredo, laicis; Guillelmo de Cornelione, cum Guillelmo filio suo, Yvone filio Sugerii, cum Adam filio suo, Hugone de S. Dionysio, Hilduino, Seherio, Itherio.

Ego Gregorius domni Sugerii abbatis cancellarius relegi et subscripsi.

III.

Super rebus pluribus Ecclesie Sancti Pauli concessis a Sugerio abbate, et modio vini, et centum panibus in die obitus sui.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, Patris,

A et Filii, et Spiritus sancti, amen, SUGERIUS divina gratia Beati Dionysii ecclesie abbas.

Quia Dei omnipotentis larga miseratione parvitatem nostram promoveri, et ad hujus Ecclesie regimen contigit sublimari, multa nobis sollicitudine et continua instandum est cura utilitatibus servorum Dei deservire, catholicam Ecclesiam et Ecclesie servitores honorare, quatenus in extremo districti examinis terribili die, *Euge serve bone et fidelis*, a Domino Deo mereamur audire. Unde noverit tam præsentium quam futurorum industria, quod ego Sugerius ecclesie Beati Dionysii abbas, consensu fratrum nostrorum ecclesiam Beati Pauli, quæ quasi capiti membrum ecclesie nostræ inhæret, honorare et exaltare decrevimus et proposuimus: tum quia beati Pauli magistri gentium prædicatione dominum et protectorem nostrum beatum Dionysium obtinuimus, tum quia quidquid ei honoris et utilitatis conferimus, quoniam nostra est, ad honorem et utilitatem nostram totaliter referetur. Clastrum siquidem ecclesie ejusdem, officinas in claustro, et domos claustrum, quas habent, et quas circum claustrum habere poterunt, ad ædificandum proprias ecclesie mansiones, et canonicorum domos, libertate irrefragabili et immunitate totius exactionis donamus, nec ibi tantum, sed ubicunque habuerint domos suas, quandiu in eis habitaverint, et domus, et res eorum, et propriæ familiæ liberamus. Si autem de manibus eorum ad alias personas devenerint, in potestatem judiciariæ potestatis lege villæ redibunt. Res oppidanorum nostrorum, vel aliorum hominum in domibus eorum nulla defendet libertas. Hoc tantum fiet, quod res aliorum per clericos S. Pauli potestati nostræ reddentur. Latrones suos de familia sua, et qui eis furati fuerint, eorum sit ad justitiandum. Fugitivos alios latrones potestati nostræ reddent; similiter et alios, qui ad eos confugerint, reos. Si autem inter eos et nos quæstio de aliqua re fuerit, quod clerici poterunt inde jurare, aut per se, aut per legalem personam, sine alia contradictione teneant. Ut autem omni omnium temporum successione pro me peccatore, et pro fratribus nostris tam præsentibus quam præteritis atque futuris, Dominum nobis propitiari exorent, de opulentia postea eorum volentes aliquantulum supplere inopiam (servi enim Dei sunt sicut et nos, conservi autem sunt nostri), XL solid. quos irrefragabiliter de Duolio habebant, omni anno capient de censu mansi Arnulfi, et modium unum annonæ in molendino uno, quod est apud villam, quæ dicitur Ulmechon. Modium autem vini in cellario et x solid. de censu vini clamatorum in utraque S. Pauli solemnitate, ad canonicorum videlicet refectionem, ut jucundius et devotius Deo sanctoque Paulo deserviant, singulis annis concedimus. Adhuc autem eidem ecclesie Sancti Pauli ecclesiam concedimus S. Joannis, quæ est in atrio S. Dionysii sita, et medietatem decimæ cujusdam villæ, quæ dicitur Hablegias, et quartam partem decimæ de Barcheniaco, et medietatem decimæ alte-

rius villæ quæ dicitur Campiniacus. Rogamus etiam fratres nostros, ut pro Dei amore et nostro, qui, quantum molestia corporis sustinet, Ecclesiæ servituti desudamus, eidem ecclesiæ S. Pauli modium vini et centum panes ad libram atque mensuram panis nostri de Refectorio, ad refectionem in Refectorio S. Pauli tam capellanorum hujus villæ, quam canonicorum, in die anniversarii mei, sicut scriptum est in charta testamenti nostri, concedant, eo pacto et ea conventionem, ut in die anniversarii mei, si Dei pietas infra septa hujus ecclesiæ me sepeliri permiserit, omni anno ad sepulturam meam convenientes, animæ meæ offerant; sin autem, in ecclesia S. Pauli. Sed et ideo nihilominus hæc eis concessimus, ut pro his et aliis beneficiis in obitu singulorum fratrum nostrorum monachorum hujus ecclesiæ, ad corpora eorum nondum sepulta convenient, ibique commendationem animæ faciant, et ad Sanctum Hilarium pro ea missam celebrent. Si vero ecclesiam istam foris in obedientia monachus noster fuerit, similiter apud S. Hilarium fratris nostri sine adlito convenient, ibique commendationem animæ facientes, missam pro eo celebrent. Pro decantatione vero Psalterii, quam post matutinos nostros se non posse facere testati sunt, statutum est ut postquam frater noster defunctus sepultus fuerit, in crastinum, vel infra triduum post sepulturam ejus convenient in ecclesia Sancti Pauli, et recitatione Psalterii commendationem animæ, et missam pro ejus anima pariter decantent. Nec prætereundum est quod Adam piæ memoriæ abbas in dedicatione ecclesiæ Beati Petri dotem ejusdem ampliavit pro matutinis decantandis in vigilia beati Dionysii, idemque præbendam plenarie restituit sub manu et anathemate domini Coni cardinalis, et archiepiscopi Eurohic, et Clarendaldi episcopi Silvanectensis, quam Robertus rex magnæ pietatis a capitulo suis precibus impetaverat. Idem rex post matutinos beati Dionysii in ecclesia Beati Pauli opera misericordiæ et orationes prosequens, dum ecclesiæ humilitatem et clericos ejusdem benigne Dei servitio vacare prospiceret, ut ei Deus propitiaretur, de fisco suo eidem ecclesiæ donavit molendinum de Sancto Luciano, et molendinum juxta Pontem-Malberti ad fontem positum. Tertium vero parvum, qui diu aquarum superabundantia incertis temporibus infructuosus cessat; furnum de Sancto Marcello, et furnum de porta Basilai integro misericordiæ affectu, supplicatione et meritis clericorum, communis benefactorum manus attribuit. Clausum de Strata, clausum de Cormeliis et clausum de Montemorenciaco; clausum de Diogolo, et quantula census portio circa villam et infra adjacet, supplicatione et meritis eorundem fratres se Dei servitio et eleemosynis adjunctes eidem Ecclesiæ misericorditer impenderunt.

Actum et roboratum in capitulo Beati Dionysii, anno incarnati Verbi 1158, indict. xv, epacta xxvi, concurrente iv, anno vero administrationis nostræ xvi.

A Signum domini Sugerii abbatis, S. Hervel prioris, S. Bernardi præcentoris, S. Stephani thesaurarii, S. Gaufridi capicerii, S. Christiani sacerdotis, S. Joannis sacerdotis, S. Garnerii sacerdotis, S. Joannis diaconi, S. Theobaldi diaconi, S. Hugonis diaconi, S. Rodulphi subdiaconi, S. Bernerii subdiaconi, S. Petri subdiaconi, S. Ernaldi pueri, S. Vidonis pueri, S. Philippi pueri.

IV.

De cultura Indicti.

Notum fieri volumus tam præsentibus quam posteris quod ego SUGERIUS Dei patientia Beati Dionysii humilis minister, communi favore capituli nostri culturam, quæ juxta Indictum est, quam gloriosus rex Francorum Ludovicus beato Dionysio dedit, elemosynæ ad sustentationem pauperum Christi pro remedio ac salute animæ meæ in perpetuum tenendam concessimus. Et, ut hoc ratum existat, scripto mandati, et sigillo nostro confirmari fecimus.

V.

De area empta a Girardo Hospitalario.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, ego SUGERIUS Dei gratia abbas Sancti Dionysii, commendo memoriæ tam præsentium quam futurorum, quod Robertus aurifaber per consensum meum et totius capituli nostri emit a Girardo Hospitalario aream unam ad domum faciendam ante monasterium Sancti Dionysii. Quam emptam aliquanto ei spatio ampliavi, et ita ampliata concessi, dedi ei, atque firmavi per consensum capituli, ea libertate, ut tam ipse quam hæres ejus liberam habeant potestatem commutandi eam, dando aut vendendo, aut quovismodo voluerint cuilibet vel burgensi, vel rustico, vel servienti sub potestate Sancti Dionysii. De qua pactione ut minus abalienari possit, dabit singulis annis infra octavas Sancti Dionysii coclear unum argenteum ponderis unius uncie. Et hoc statutum ne quis irritare præsumat, sigilli nostri testimonio auctorizamus.

Et ego Matthæus Dei gratia Albanensis episcopus, et apostolicæ sedis legatus, hoc sicut abbas concessit nostro sigillo confirmo.

Hujus autem pactionis testes sunt, Gaufridus Carnotensis episcopus, Odo prior S. Martini de Campis, Josbertus prior S. Dionysii, Arvejus capicerius S. Dionysii, et totus conventus ejusdem loci.

VI.

De villis Beati Dionysii abstractis, videlicet Blitestorp et aliis.

In nomine sanctæ et individue Trinitatis, ego SUGERIUS abbas ecclesiæ Beati Dionysii.

Notum sit omnibus præsentibus et futuris quod Albertus comes Morspensis, vir summæ discretionis et prudentiæ, spiritu timoris, qui ubi vult spirat, ad viam veritatis revocatus, et per se et per suos nostram et nostrorum fratrum adiit presentiam, obnixè deprecans, et summopere exostulans, ut erga eum misericorditer ageremus, et ab antiquo et continuato anathematis vinculo exueremus. Duxerat enim isdem nobilissimus comes nobilissimam

conjugem, videlicet filiam Theoderici viri clarissimi de Monte-Beliardo, in cujus matrimonio contraxerat quasdam possessiones de hæreditate Beati Dionysii, videlicet Blitestorp, Tatingum, Sulces, Fardulviler, Fehingasviler, Hoenchirche, Torneswile, Precene. Nos autem eundem venerabilem virum in parte resipiscentem, misericordiæ visceribus infra gremium matris Ecclesiæ, a qua exorbitaverat, quia colligentes cum Deo ambulare decrevimus, et cum eo non mortem peccatoris, sed magis conversionem et vitam desiderantes, prædictum virum anathematis vinculo et sacrilegii reatu, tali reatus et anathematis deleta conditione, exuimus, ut deinceps per singulos annos in festivitate beati Martini v uncias auri obryzi beatis martyribus Dionysio, Rustico et Eleuthero persolvat. Quod si ipse, quod absit, hujus consuetudinis violator inventus ad pristinam rapinam et malitiam reversus fuerit ut canis ad vomitum, Dei omnipotentis iram incurrat, nullo jam anathematis vinculo exuendus.

VII.

De religiosorum victu augendo et primis fundamentis ecclesiæ S. Dionysii ab ipso ædificatæ.

(Circa annum 1140.)

[Dom FELIBIEN, Hist. de S.-D., Preuves, p. cij.]

In nomine Patris et filii et Spiritus sancti. Amen.

SUGERIUS Beati Dionysii qualiscunque abbas, Dei omnipotentis servitio mancipatis providere labores et certaminum sudores quibuscunque seu spiritualium seu temporalium remediis alleviare, victualibus ne deficient in via sustentare, cum omnibus fidelibus, tum præcipue prælatis Ecclesiæ coram Deo et honestum et utile arbitramur. His siquidem signatum est, Domino præcipiente, quomodo confovere et contegere eos oporteat hovinis et vaccinis coriis arcam fœderis Domini ad repellendos imbres tumultuosos, et quæcunque molesta, in quo idem ipsi exprimunt, qui prælationibus actuales ex debito officii ex se ipsis habent loco coriorum et confovere, et contra omnem molestiam protegere contemplativos, qui vere sunt arca divinæ propitiationis. Eapropter ego Sugerius Dei patientia ter Beati Dionysii vocatus abbas mandatorum Dei prævaricator, ad cor Dei miseratione redire festinans, unde venerim, quid fecerim, et quo ire debeam, in timore et amaritudine animæ meæ recogitans, ad servorum Dei tutelam tremulus confugio, et qui irreligiosus existo, religionem eorum toto animo amplectens, religiosorum suffragia suppliciter imploro, et ut devotius et efficacius nobis in spiritualibus sustentando provideant, et in temporalibus eis providendo eos sustentare victualibus confovere devotissime accuramus. De præpositura siquidem Vilcassini, quæ olim ante nos adeo destituta erat, ut vix posset quinque solidos ad quotidianum fratrum generale sufficere, quam in novitate prælationis nostræ, Dei auxilio, multo sumptu, valida (et quod etiam conscientiam meam gravat) militari manu, ab oppressione advocatorum et aliorum malefactorum eam excus-

simus, et sicut nobis videtur, dupliciter aut tripliciter augmentando in melius composuimus, generali fratrum quinque solidos diebus, quinque in omni hebdomada apponimus, ut in illis semper decem habeant solidos. Aliis siquidem duobus diebus videlicet feria quinta et septima ob reverentiam nostrarum memoriarum, sanctæ Dei Genitricis, et sanctorum martyrum quatuordecim solidos in alia ordinatione constituimus. Quidquid tamen et in hac et in alia ordinatione ultra quinque solidos consistit, nostro labore ob amorem Dei et sanctæ regulæ observationem, amplificato fratrum numero per Dei misericordiam constare dignoscitur. Hanc autem augmentationis chartam communi fratrum nostrorum consensu minui, aut in aliquo defraudari perpetuo anathemate perpetua maledictione prohibemus. Hæc de generali.

De pulmento autem quia nescio qua occasione fratribus ab indicto usque ad octavas beati Dionysii subtrahebat, volumus et constituimus deinceps per totum anni circulum per manus ministrorum monachorum aut laicorum continuatim suppleri, et ne materia his deficiat, censum novum novorum quos hospitari feci in vacua horti terra, quinquaginta videlicet solidos aut amplius huic apposuimus incremento. Hanc etiam pulmenti regulam firmissime teneri tam pro ipsis fratribus, quam pro exteriorum pauperum supportatione, qui his et aliis indigent, sine interpellatione sanciendo firmamus. Hæc itaque de prima. De secunda vero quæ cœna dicitur, tertium confecimus capitulum, quæ ut convenientius et solito decentius fecundior fiat, quibusdam olim a nobis aucta est incrementis, videlicet Sancti Luciani decimis, quæ ad nos pertinebant, viginti solidorum largitione, qui nobis de superabundante ab ipsis hortolanis solvebantur: annona etiam quæ nobis de Petraficta reddebatur, in præsentiarum vero ob amorem et reverentiam sanctæ religionis, et fratrum nostrorum devotionem, censum etiam ejusdem villæ videlicet centum solidos, aut si amplior fuerit, et contulimus et perpetuo anathemate indissolubiliter confirmavimus, hoc tamen retento, quod ejusdem monachi cœnatoris deliberatione et testificatione vinearum nostrarum de eodem censu ibidem quantum ad nos pertinet collectio fiat: medietas etenim expensarum ad mediatores pertinet vinearum. Præterea operibus pietatis insistere, infirmorum curam gerere, quanti constet ore sacratissimo ipsius audivimus, qui dicturus est in illa universali et admirabili auditione: *Infirmus fui, et visitastis me (Matth. xxv, 36)*, et contraria contrariis. Quod autem ad prælatos potissimum spectet enucleatius edocuit, qui ovem morbidam ad gregem in humeris reportavit. Hac siquidem sollicitudine votiva angariatus, fratres hujus ministerii officiales tam præsentis quam successuros in hoc ipsa vicarios nostros auctoritate Dei commonemus et præcipimus, quatenus hilariter, pie et mansuete, fratribus ægrotantibus, senibus, quibuscunque de-

bilibus, secundum diversas infirmitates diversis illorum appetitibus condescendant et ministrent tanquam angelis Dei, quoniam charitas est summa monasticæ religionis: et his quidem primo sed animo uno illis ordinarie serviant, qui quacunque de causa jussu custodis ordinis in domibus infirmorum cesserint, videlicet uno ferculo in omni mensa, præter illud quod eis a refectorio deportabitur. Ut autem hoc possit semper continuari, antiquis ejusdem præposituræ redditibus sex libras addidimus, quos labore nostro in burgo acquisivimus, non aliquo malo ingenio, sed emptione cujusdam domus, et positione stallorum, de quibus hic census irrefragabiliter debetur. Commonemus autem, et consulimus fratribus in hoc officio agentibus, quatenus præter ea quæ ad exteriorum terrarum curam pertinere oportet, usufructum totius præposituræ fratrum necessitatibus expendat, nec aliqua ei occasio, aut emendorum palliorum, aut aliorum ornamentorum subrepat, sed totum totaliter fratrum necessitatibus reservetur. Quibus etiam debilitati et seniorum condescendendo ad calefaciendum eos quo valde egebant, tensusamentum Garsonisville nostrum, qui de ipsa villa eorum erat, ei perpetuo anathemate confirmavimus.

Porro, quoniam parvitas nostræ memoriam præsentium et futurorum fratrum dilectioni, absque præcedentibus meritis obnixè commendamus, ut salutis animæ nostræ proficiat, operæ pretium duximus imperatorum et majorum nostrorum, qui eas multa liberalitate, larga munificentia meruerunt fieri, vel multo temporum curriculo sopitas ad salutem animarum suscitare, et informare memorias, inter quas inclyti et nobilissimi imperatoris Caroli tertii solemnes memorias recreare, et restituere hoc modo censuimus. Modus autem idem est qui in testamento imperiali continetur majestatis, eo videlicet quo idem gloriosus imperator nobilem villam Ruoilum cum appendiciis suis, et aquarum forestæ, beato Dionysio regia liberalitate contulit. Constituit siquidem nobile, et quod imperatorem decebat mandatum, quod quidem apud alios et de aliis regibus solet recoli singulis annis dies depositionis anniversarius ipse suum sibi singulis mensibus pridie Nonas mensis fieri decrevit, in capitulo pronuntiari, in monasterio celebrari, in refectorio, de præfatæ villæ redditibus, fratribus honestam refectionem adaptari. Nec illa ignobilior tanti imperatoris prædicatur præceptio, quod de usufructu præfatæ villæ septem luminaria, septem lampadarum ante sacrosanctum altare sanctæ Trinitatis, indeficienter per successiva sæcula ardere sancivit. Et quoniam in administratione regni quocunque terrarum cum imperii necessitas devocaret, semper tamen pleno animi affectu et pernoctabat et designabat ibidem sepeliri, ipsum sepulturæ suæ locum tutissimis sanctarum reliquiarum munivit præsidiiis, de theca imperiali capellæ sibi retinens, et in anteriori parte benedicti altaris reponens os brachii sancti Jacobi

A apostoli fratris Domini, in dextra brachium sancti protomartyris Stephani, in sinistra vero beati martyris et levitæ Vincentii, quemadmodum oculis nostris nos ipsi vidimus, cum venerabilibus viris archiepiscopis Lugdunensi, Remensi, Turonensi, Rothomagensi, et episcopis Suessionensi, Belvacensi, Redonensi, Silvanectensi, Aletensi, Meldensi, Venetensi, et annuli ejus impressionem in argumento veritatis tenuimus, ut prope altare sepultus circumquaque sanctorum pignoribus circumseptus, omnem et spiritualem et temporalem evitare molestiam: quæ quidem sanctorum pignora hi nobiscum populo Dei ad patrocinandum exposuerunt, et reparato altari eodem auro pretioso et opere appropriato, ibidem honorifice reposuerunt. Verum, quoniam hæ B tanti imperatoris præceptiones licet aurobullatis chartis sancirentur, æmula longævi temporis varietate quædam tepuerant, quædam omnino defece- rant, nos ob amorem et honorem Dei et sanctarum reliquiarum, nec minus ad remedium animæ domni et serenissimi Augusti Caroli, communicato cum fratribus nostris consilio eas suscitare et reformare studiosè laboravimus; luminaria septem lampadarum quæ deperierant, jugiter ardere decrevimus, decrepita vasa ipsarum lampadarum argentea honeste restituimus; ceræ ibidem jugiter ardentem illi qui solus ante altare beati Dionysii ardebat, ut C indeficienter duo ardeant concopulavimus, quemadmodum jam ante ipsa sanctorum corpora duo jugiter ardere constituimus, singulis mensibus pridie Nonas anniversarii ejus exsequia solito solemnius celebrari firmissime determinavimus, refectionem hisdem diebus in refectorio irrefragabiliter restituimus. Ut autem et continuis luminariis et determinatis refectionibus convenientia deesse non valeant alimenta, de suprascripta villa Ruoilu, quam his apposuit testamento, decem libras in octavis beati Dionysii assumi inviolabiliter assignavimus. Capi- ciario sacristæ per manum magistri Prioris dari instituimus, qui et luminariis oleum præparare provideat, et exsequiarum refectionibus singulis mensibus decem solidos incessanter subministret. Quid est enim quod tantus imperator, et tam familiaris et præcordialis beati Dionysii amicus promereri non D valeat, qui ejus ecclesiam tot et tantis possessionibus nobilitavit, tot auri et pretiosarum gemmarum ornamentis declaravit, insuper ad cumulum omnium bonorum insignibus Dominicæ passionis, videlicet clavo et corona Domini, et brachio sancti senis Symeonis, tanquam splendidissimo veri Solis jubare irradiantem, celeberrime insignivit?

His ergo et hujusmodi bene devoti in capitulo nostro convenientes, hanc renovationis chartam morose et discrete conferentes, auctoritate Dei omnipotentis, et beatorum martyrum Dionysii sociorumque ejus, communi etiam et concordanti capituli nostri confirmatione approbavimus, et lege incon- vulsa sancivimus obstantes, et per eum quem effudit Jesus Christus in cruce sanguinem adjurantes,

ne quacunq̄ue occasione hæc institutio destituatur, ne præsens charta quacunq̄ue persona, quacunq̄ue occasione instar defectus antiquarum recidivam sustineat calamitatem, sed sana et illibata suis institutionibus et capitulis semper et per inconvulsa sæculorum sæcula firmissime consistat. Matriculariis etiam quatuor clericis in eadem ecclesia ibidem jugiter desudantibus, ut nostri memoriam habeant, decimam quamdam quam, quia de feodo nostro erat, a Pagano de Gisortio in Francorum-villa comparavimus, quoniam præbendæ eorum copia aliquantum tepuerat. donavimus tam in pane quam in vino, excepta illa parte quæ de clauso proprio vinearum ecclesiæ assumitur. Superest siquidem et aliud probabile capitulum, quod licet executione rerum pollicitarum terminabile appareat, tamen, quia ad æternitatis nobis proficere, et optamus, et speramus retributionem, huic scripto interserere dignum duximus. Nono decimo administrationis nostræ anno cum novo operi in anteriori ecclesiæ parte libenter et fideliter desudassemus, ipsoque novo antiquo operi pulchra novarum colamnarum et arcuum convenientia apte unito, superius Sancti Romani oratorium, inferius Sancti Hippolyti, et ex alia parte Sancti Bartholomæi, cum eadem nova ecclesia a venerabili Rothomagensi archiepiscopo Hugone, et aliis venerabilibus episcopis consecrati fecissemus, ipsisque tribus oratoriis pro dote catholica terram regie domus quam quater viginti libris a Willelmo Cornillonensi favore filiorum et parentum locandas et hospitandas comparavimus, ad luminaria ipsorum oratoriorum in perpetuum confirmassemus, subito sanctorum martyrum domnorum et protectorum nostrorum amor et devotio nos ad augmentandam et amplificandam superioris ecclesiæ partem capitalem rapuit. Nec nos ab hujus incœptione illius potuit imperfectio devocare, sperantes in Domino quod Dei omnipotentia, et illi priori, et huic operi sequenti, aut per nos, aut per quos ei placuerit, plenum poterit adaptare supplementum. Huic accessit nostram rapiendo devotionem, quoniam infra sancta sanctorum locus ille divinitati idoneus, sanctorum frequentationi angelorum gratissimus, tanta sui angustia aretabatur, ut nec hora sancti sacrificii in solemnitatibus fratres sacratissimæ eucharistiæ communicantes ibidem demorari possent, nec adventantium peregrinorum molestam frequentiam multoties sine magno periculo sustinere valerent. Videres alios ab aliis graviter conculcari, et quod multi discredere, pronitas mulierculas, super capita virorum tanquam super pavementum incedendo niti ad altare concurrere, pulsas aliquando et repulsas, et pœne semimortuas virorum miserantium auxilio in claustrum ad horam retrocedentes, pene extremo spiritu anhelare. His igitur et hujusmodi infestationibus toto animi fervore refragari maturantes, collecto virorum illustrium tam episcoporum quam abbatum conventu, ascita etiam domini ac serenissimi regis Francorum Ludovici præsentia,

A quemadmodum in capitulo nostro consultum fuerat, pridie Idus Julii die Dominica ordinavimus ornamentis decoram personis celebrem processionem, quin etiam in manibus episcoporum et abbatum insignia Dominicæ passionis, videlicet clavum et coronam Domini, et brachium sancti senis Simeonis, et alia sanctarum reliquiarum patrocinia præferentes, ad defossa jaciendis fundamentis præparata, humiliter ac devote descendimus; deinde Paracleti Spiritus sancti consolatione invocata, in bonum domus Dei principium bono fine concluderet, cum primum ipsi episcopi ex aqua benedicta dedicationis factæ proximo v Idus Junii propriis confecissent manibus cæmentum, primos lapides imposuerunt hymnum Deo dicentes, et fundamenta ejus usque ad finem psalmi solemniter decantantes. Ipse enim serenissimus rex intus descendens propriis manibus suum imposuit, nosque et multi alii tam abbates quam religiosi viri lapides suos imposuerunt, quidam etiam gemmas, ob amorem et reverentiam Jesu Christi decantantes: *Lapides pretiosi omnes muri tui.*

Nos igitur tanta, et tam festiva, tam sancti fundamenti positione exhilarati, de peragendo solliciti, varietatem temporum, diminutionem personarum, et mei ipsius defectum pertimescentes, communi fratrum consilio assistentium persuasione, domini regis assensu annualem redditum his explendis constituimus, videlicet cl lib. de gazophylacio, id est de oblationibus altaris et reliquiarum, c in indicto, et l in festo sancti Dionysii, l etiam de possessione sita in Belsa quæ dicitur Villana, prius inculta, sed auxilio Dei et nostro labore composita, et advalens quater xx librarum singulis annis adaptata. Quæ si quocunque infortunio his explendis deficeret, alia Belsa nostra, quam dupliciter aut tripliciter in redditibus augmentavimus, suppleret. Has autem cc lib. præter ea quæ ad arcam gazophylacii devotione fidelium deportabuntur, vel quæcunque ipsi utrique operi offerentur, tantum continuari ipsis operibus firmavimus, donec totaliter absque ulla quæstione et ipsis ædificiis, et anteriora, et superiora, cum suis turribus, omnino honorifice compleantur.

D Actum in communi capitulo Beati Dionysii, præsentibus personis quæ subterscribuntur, quarum auctoritas sub anathemate confirmavit prædicta capitula.

Signum Milonis Morinorum episcopi.

Signum Guarini Ambianensis episcopi.

Signum Gaufredi Carnotensis episcopi.

Signum Hugonis Turonensis archiepiscopi.

Signum Sansonis Remorum archiepiscopi.

Signum Gosleni Suessionis episcopi.

Signum Odonis Belvacensis episcopi

Signum Rotherti abbatis Corbeie.

VIII.

De immunitatibus villæ Val-Cresson.

(Anno 1145.)

[Iterum ex Duchesne ubi supra, ut et sequentes chartæ.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, amen.

Notum fieri volumus tam præsentibus quam futuris quod ego SUGERIUS Dei gratia ecclesiæ beatorum Christi martyrum Dionysii, Rustici et Eleutherii abbas, communi consensu capituli nostri concessimus ut quicumque in quadam villa nova, quam ædificamus, quæ Val-Cresson appellatur, manere voluerint, mensuram terræ, arpennum unum videlicet, et quartam arpentis partem pro duodecim denar. census habeant, et ab omni talia et exactoria consuetudine immunes existant. Ita ut ne de villa sua alicujus seu regis, seu principis, seu servientis Beati Dionysii submonitione, nisi propria abbatis jussione exercitum aut expeditionem, et cum persona ipsius, vel cum priore si abbates defuerint, proficiscantur, aut exeant, nec extra villam suam pro quolibet nisi pro abbate placitent; et de arpenno terræ beati Dionysii, ubicunque illud acceperint, quatuor nummos census et decimam nobis persolvant, nec quisquam terram eidem villæ adjacentem, nisi in ea mansionarius fuerit, excolendam suscipiat. Leges autem vulgales, quas plenas dicunt inter se, decem nummorum constituimus. Actum apud Sanctum Dionysium, anno Verbi incarnati 1145.

IX.

De decima Sancti Briccii.

(Anno 1148.)

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis, amen.

Quoniam ex proprio Dei præcepto statutum in lege scientibus legem non est ambiguum, decimas levitis in proprium Dei servitium segregatis debere persolvi, cum laica manus eas usurpat, divinis profecto decretis obviat. Nec solum earum invasores nefandi maximum suarum animarum periculum incurrunt, verum etiam illi, qui quasi jure patrio deinceps illas retinentes, donec morte præveniantur, possidere minime desistunt. Quapropter ego SUGERIUS Dei permissione monasterii Sancti Dionysii de Gallia minister et abbas indignus, sæpe rogatus a Matthæo, cognomine Pulchro, quod duas partes decimæ de Sancto Briccio, quas ipse tenebat in feodo de Sancto Dionysio, Sancto Martino de Campis tenendas et possidendas concederem, cum omni capitulo nostro be-

anigne concessi. In præsentia siquidem nostra, totiusque capituli nostri, præfatus Matthæus prædictam decimam de Sancto Briccio domui Sancti Martini de Campis concessit, nobis libenter et amabiliter propter maximum inter nos illamque domum mutuæ dilectionis affectum, assensum præbentibus, et actæ rei testimonium perhibentibus. Affuerunt etiam quamplures alii confirmationis hujus testes idonei, quorum nomina subscripta sunt. Clemens decanus Ecclesiæ Parisiensis, Wermundus archidiaconus, Albertus præcentor, Hugo Atrabatensis archidiaconus, Philippus frater regis, Nevelo suus magister, Walterius filius Mainburgis, Herluinus canonicus, Simon nepos abbatis, Matthæus dominus de Montemorenciaco, Ruricus de Andilli, Guido de Groella, Galterius de Alne, Joannes de Vinecel., Philippus frater ejus, Godardus de Sancto Briccio, Arnulfus de Hoxae, Joannes de Gonessa, Terricus major, Evraldus hospitarius, Henricus vinearius, Tigerius, Ewwardus famulus.

Actum est hoc et hæc charta anno ab Incarnatione Domini 1148, regnante Ludovico rege Francorum, et duce Aquitanorum, anno regni sui xviii, abbatia vero nostræ xxvii.

X.

De Joanne, Bernardo, Petro et Giraldo eremitis.

(Anno incerto.)

Ego SUGERIUS Dei gratia ecclesiæ S. Dionysii abbas, omnibus fidelibus tam futuris quam præsentibus notificare volo, quoniam accedentes ad nostræ sublimitatis præsentiam, videlicet Joannes, Bernardus, Petrus, atque Giraldu, in eremitica vita degentes, supplici petierunt devotione ut eos in fraternitate nostra reciperemus. Locum vero et ecclesiam illorum in honore beatæ Mariæ ab eisdem ædificatam, quæ est in parochia de Parciaco, et omnes res suas quas acquisierant et acquisituri erant, Deo et S. Dionysio concesserunt, et subjectioni Ecclesiæ de Capella præcepto nostro se submiserunt, ita ut amplius alios fratres in eodem loco, sine jussu prioris Capellæ accipere eis non liceat. Nos quoque ex parte nostra eis concessimus ut quandiu ipsi vellent, in habitu suo permanerent. Si autem ad monachalem religionem accedere vellent, ut fratres monasterii reciperentur. Regnante Ludovico rege Francorum, Wlgrino Biturigensium archiepiscopo existente. Hoc fuit confirmatum apud Capellam in manu Rodulfi prioris, coram monachis et clericis et laicis.